

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

موضوع: اعمام و احوال/طبقه سوم

بجثمان درباره طبقه سوم از وراثت یعنی اعمام و احوال بود، طبقه اول ابوان و اولاد طبقه دوم إخوه و اجداد و طبقه سوم اعمام و احوال می باشند، صاحب جواهر کلامی دارد که معیار در طبقه بندی مذکور را بیان می کند، ایشان می فرماید: « قلت : وبالتأمل في هذا وفيما سلف منا تعرف الوجه في ترتيب الطبقات جميعها على قاعدة الأقرب ، ضرورة معلومية أولوية من ولد الميت ومن ولده الميت به من كل أحد ، وهم الأبوان والأبناء وإن سفلوا أهل الطبقة الأولى التي هي عمود النسب ، ثم من بعدهم من ولد أب الميت ومن ولده أبو الميت ، وهم الاخوة وأولادهم والأجداد وإن علوا أهل الطبقة الثانية بعضها من العمود وبعضها من حاشية النسب ، ثم من بعدهم من ولده الأجداد ، وهم الأعمام والأحوال أهل الطبقة الثالثة الذين جميعهم من حاشية النسب ، ويترتبون فيما بينهم كترتب الأجداد والاخوة وأولادهم»^۱.

طبقه سوم یعنی اعمام و احوال در واقع اولاد جد هستند و اولاد جد یا ولد ابوی هستند یا ولد ابی و یا ولد امی، پس ۱۲ صورت بوجود می آید، شش صورت از طرف پدر متصور می شوند که همان اعمام هستند و شش صورت نیز از طرف مادر متصور می شوند که همان احوال هستند:

۱_ عم ابوینی، ۲_ عم ابی، ۳_ عم امی

۴_ عمه ابوینی، ۵_ عمه ابی، ۶_ عمه امی
۷_ دایی ابوینی، ۸_ دایی ابی، ۹_ دایی امی
۱۰_ خاله ابوینی، ۱۱_ خاله ابی، ۱۲_ خاله امی،
در تمام این صور قاعده "الأقرب يمنع الأبعد" جاری می باشد.

مطلب دیگر این است که برای ارث طبقه سوم در قرآن کریم چیزی ذکر نشده لذا تمام اینها بالقرابة ارث می برند نه بالفرض، البته آیه شریفه: " اولوا الأرحام بعضهم أولى ببعض في كتاب الله " در دو جای قرآن کریم یعنی سوره انفال و سوره احزاب ذکر شده که بر اساس تفسیر اهل بیت علیهم السلام شامل اعمام و احوال می شوند.

مطلب بعدی اینکه اهل سنت در اینجا قائل به تعصیب شده اند و ارث را به عصبه یعنی مردانی که با میت ارتباط دارند می دهند و این تقریباً بوی جاهلیت می دهد ولی اخبار اهل بیت علیهم السلام دلالت دارند بر اینکه اعمام و احوال هر دو ارث می برند.

همان طور که عرض کردیم اعمام و احوال تقسیمات زیادی دارند لذا در این مسئله بحثهای مفصلی صورت گرفته و فقهاء ما فتاوی مختلفی در این اینجا دارند، آیا تمام احوال و حالات را باید متقربین به أم حساب کنیم یا بین احوال و حالات فرق وجود دارد؟ آیا تمام اعمام و عمات را متقربین به أب حساب کنیم یا اینکه اعمام با عمات فرق دارند؟ همین باعث شده که اقوال مختلفی در مسئله بوجود بیاید، حالا ما به سراغ روایات می رویم تا مطلب روشن شود.

صاحب وسائل ابوابی را تحت عنوان "ابواب میراث اعمام و احوال" منعقد کرده که عنوان باب اول این

^۱ جواهرالکلام، شیخ محمد حسن نجفی جواهری، ج ۳۹، ص ۱۷۳، ط ۴۳ جلدی.

(پیوند چهار طریق): کلهم عن الحسن بن محبوب، عن علي بن رئاب، عن أبي بصير يعني المرادي قال: سألت أبا عبد الله عليه السلام عن شيء من الفرائض فقال لي: ألا أخرج لك كتاب علي عليه السلام؟! فقلت: كتاب علي عليه السلام لم يدرس فقال: إن كتاب علي عليه السلام لا يدرس، فأخرجه فإذا كتاب جليل وإذا فيه: رجل مات وترك عمه و خاله فقال: للعم الثلثان، وللخال الثلث.^٤

خبر سنداً صحيح است.

خبر دوم: ﴿وعن محمد بن يحيى، عن أحمد بن محمد، عن محسن [الحسن] بن أحمد، عن أبان، عن أبي مريم، عن أبي جعفر عليه السلام في عمه وخالة قال: الثلث والثلثان يعني للعم الثلثان، وللخالة الثلث.^٥

محسن يا حسن بن أحمد مجهول الحال است منتهى چون خبر مورد عمل فقهاء و اصحاب است حجت می باشد.

بقیه بحث بماند برای فردا إن شاء الله تعالی ... .

والحمد لله رب العالمين و صلى الله على

محمد و آله الطاهرين

است: «باب ۱ : انهم لا يرثون مع وجود أحد من الالباء والأولاد ولا من الإخوة والأجداد».

خبر اول: ﴿محمد بن يعقوب، عن علي بن إبراهيم، عن محمد بن عيسى، عن يونس عن أبي بصير (يحيى بن قاسم أسدي)، عن أبي عبد الله [جعفر] عليه السلام قال: الخال والخالة يرثان إذا لم يكن معهما أحد يرث غيرهم، إن الله تبارك وتعالى يقول: "وأولوا الأرحام بعضهم أولى ببعض في كتاب الله"^٦.

خبر سنداً صحيح است.

خبر دوم: ﴿محمد بن الحسن باسناده عن علي بن الحسن بن فضال، عن محمد الكاتب عن محمد الهمداني، عن جعفر بن بشير، عن عبد الله بن بكير، عن حسين البزاز قال: أمرت من يسأل أبا عبد الله عليه السلام المال لمن هو للأقرب؟ أو العصبه؟ قال: المال للأقرب والعصبه في فيه التراب.^٣

این دو خبر دال بر نفی تعصیب بودند.

خب واما اخبار باب دوم مهم هستند، عنوان باب این است: «باب ۲ : انه إذا اجتمع الأعمام والأخوال فللأعمام الثلثان ولو واحدا ويرثون بالتفاضل، وللأخوال الثلث ولو واحدا بالسوية».

خبر اول: ﴿طريق اول): محمد بن يعقوب، عن عدة من أصحابنا، عن سهل بن زياد، (طريق دوم): وعن محمد ابن يحيى، عن أحمد بن محمد، (طريق سوم): وعن علي بن إبراهيم، عن أبيه (طريق چهارم): وعن حميد بن زياد عن الحسن بن محمد،

^٤ وسائل الشيعه، شيخ حر عاملی، ج ۱۷، ص ۵۰۴، ابواب ميراث اعمام و اخوال، باب ۲، حديث ۱، ط الإسلامية.

^٥ وسائل الشيعه، شيخ حر عاملی، ج ۱۷، ص ۵۰۵، ابواب ميراث اعمام و اخوال، باب ۲، حديث ۲، ط الإسلامية.

^٢ وسائل الشيعه، شيخ حر عاملی، ج ۱۷، ص ۵۰۳، ابواب ميراث اعمام و اخوال، باب ۱، حديث ۱، ط الإسلامية.

^٣ وسائل الشيعه، شيخ حر عاملی، ج ۱۷، ص ۵۰۴، ابواب ميراث اعمام و اخوال، باب ۱، حديث ۲، ط الإسلامية.